

Valtioneuvoston periaatepäätös valtakunnallisesta rantojensuojeluohjelmasta 20.12.1990

Valtioneuvosto on tänään, asian oltua valmistavasti valtioneuvoston raha-asiainvaliokunnassa käsiteltävänä, tehnyt seuraavan periaatepäätöksen valtakunnallisesta rantojensuojeluohjelmasta.

Rantojensuojeluohjelman alueet ovat arvokkainta meri- ja järviluontoamme. Ohjelmaan kuuluvat alueet ovat valtakunnallisesti arvokkaita ja täyttävät luonnonsuojeluarvoltaan luonnonsuojelulain vaatimukset edustaen monipuolisesti suomalaisen rantaluonnon eri tyyppisiä. Ohjelman tarkoituksena on säilyttää nämä ranta-alueet luonnonmukaisina ja rakentamattomina.

Rantojensuojeluohjelmaan kuuluvat liitteessä (kts. taulukko s. 15) mainitut alueet. Erikseen tehtävien selvitysten mukaan varaudutaan lisäksi perustamaan luonnonsuojelualueet merikotkan ja saimaanhyllkeen käytössä oleville pesimäpaikoille.

Rantojensuojeluohjelma toteutetaan ensisijaisesti luonnonsuojelulain mukaisena vapaaehtoisena rauhoittamisena. Toimenpiteisiin ryhdytään vain maanomistajan aloitteesta tai mikäli alueella ryhdytään rakennushankkeisiin tai muihin suojeluarvoja vahingoittaviin toimiin. Rantojensuojeluohjelmaan kuuluvien alueiden yksityiskohtaisen suunnittelun edistämiseksi voidaan laatia vahvistettavia yleiskaavoja.

Toteuttamistavat ja korvaukset

Rantojensuojeluohjelman toteuttamismenettely on luonnonsuojelulain (71/23) mukaisten luonnonsuojelualueiden perustaminen.

Yksityisomistuksessa olevat alueet on tarkoitus ensisijassa rauhoittaa perustamalla maanomistajan kanssa sovittavalla tavalla maanomistajan hakemuksesta luonnonsuojelualue siten, että rauhoittamisesta aiheutuva taloudellisen hyödyn menetys korvataan maanomistajalle täyden korvauksen periaatteen mukaisesti. Vaihtoehtoisesti alue voidaan hankkia valtion omistukseen, jolloin siitä maksetaan täysi korvaus. Maanhankinnoista mahdollisimman suuri määrä pyritään toteuttamaan maanvaihdon yksityisten omistajien ja valtion välillä.

Rantojensuojeluohjelmaa toteutettaessa pyritään rakennusoikeuksia mahdollisimman suuressa määrin siirtämään suojelutavoitteiden mukaisesti saman maanomistajan omistamien alueiden sisällä rauhoituspäätöksiin liittyvin sopimuksin tai kaavoituksen avulla.

Luonnonsuojelulain mukaisiin toimenpiteisiin alueen rauhoittamiseksi tai hankkimiseksi valtion omistukseen ryhdytään maanomistajan aloitteesta tai tilanteissa, joissa alueelle haetaan rakennuslupaa tai alueen metsien hoidossa poiketaan keskusmetsälautakuntien Tapio ja Skogskultur antamista ranta-alueita koskevista metsänhoitosuosituksista tai ryhdytään muihin luonnonarvo- ja vahingoittaviin toimenpiteisiin.

Jos maanomistaja hakiessaan vapaaehtoista suojelualueen muodostamista rantojensuojeluohjelmaan kuuluvalla alueella on edellyttänyt korvausta rauhoituksesta aiheutuvista käyttöoikeuden rajoituksista, tulee selvitys maksettavasta korvauksesta toimittaa hänelle vuoden kuluessa korvauksen pyytämistä.

Valtion omistamille alueille perustetaan lailla tai asetuksella luonnonsuojelualueita.

Valtion viranomaisten tulee toimillaan edistää rantojen suojelun toteuttamista. Valtion edustajien tulee valtion liikelaitoksissa toimia niin, että rantojensuojeluohjelman alueille ei vaadita rakennusoikeuksia eikä niiden korvaamista. Valtioenemmistöisissä osakeyhtiöissä valtio omistajana pyrkii vaikuttamaan siihen, että ne korvaukset, joihin yhtiöt tätä periaatepäätöstä toteutettaessa ovat oikeutettuja, annetaan mahdollisimman suuressa määrin vaihtomaina tai rakennusoikeuksien siirtoina.

Valtioneuvosto pyrkii huolehtimaan siitä, että valtionhallinnolla on riittävät voimavarat käydä tarvittavat neuvottelut maanomistajien kanssa ja perustaa tarvittavat luonnonsuojelualueet.

Valtioneuvosto edellyttää, että maanmittaushallitus antaa pikaisesti ohjeet kiinteistönarviointiohjeet rantojensuojelun toteuttamista varten. Pyydettyessä maanmittaushallituksen tulisi asiantuntijaviranomaisena arvioida ohjelman toteutukseen liittyvät maan, metsän ja rakennusoikeuksien arvot sekä suojelurajoitusten aiheuttaman taloudellisen hyödyn menetyksen, ellei laista muuta johdu.

Rantojensuojeluohjelman toteuttamiseksi tehtävien kiinteistöluovutusten leimaverotuksessa ja luovutusvoittoverotuksessa sovelletaan samoja huojennuksia, jotka koskevat muissa vastaavissa tilanteissa tehtäviä luovutuksia. Siten kaupat ja vaihdot ovat yleensä leimaverosta vapaat eikä niihin sovelleta satunnaisen myyntivoiton verotusta. Hallitus antaa eduskunnalle esitykset verolainsäädäntöön tämän vuoksi tehtävistä tarpeellisista tarkistuksista, jottei maanomistajan asema näissä tapauksissa heikkene ohjelman vuoksi.

Kaavoitus

Kunnat voivat laatia yleiskaavoja rantojensuojeluohjelman alueille. Yleiskaavamenettelyllä voidaan nopeuttaa suojeluohjelman toteutusta, edesauttaa maanomistajien tasapuolista kohtelua sekä selvittää edellytyksiä siirtää ja vahvistaa rakennusoikeuksia osana rantojensuojeluohjelman toteuttamisesta maksettavaa korvausta. Yleiskaavojen rakennusalueet pyritään osoittamaan rantojensuojeluohjelman alueiden ulkopuolelta.

Yleiskaavoja laadittaessa tulisi pyrkiä rantojensuojeluohjelman mukaiseen suojelualueiden toteuttamiseen, mutta paikallisten näkökohtien vuoksi voidaan ohjelmasta poiketa, mikäli suojelutavoite ei tästä olennaisesti vaarannu. Erityisesti poikkeaminen voi olla perusteltua kunnissa, joissa on runsaasti rantojensuojeluohjelmaan kuuluvia alueita.

Yleiskaavan laadinta ei saa hidastaa rantojensuojeluohjelman toteuttamista eikä yleiskaavan laatimiseen liittyviä rakennus- tai toimenpidekieltoja tulisi ohjelmaan kuuluvilla alueilla antaa yhtä viisivuotiskautta pidemmäksi ajanjaksoksi. Luonnonsuojelulain mukaisiin korvaustoimiin voidaan ryhtyä myös ilman kaavoitusta tai kaavan laadintavaiheessa.

Valtio voi myöntää kunnille avustuksia yleiskaavojen laatimiseksi tämän periaatepäätöksen toteuttamista varten.

Alueiden käyttö ja rakentaminen

Rantojensuojeluohjelman mukaisten toimenpiteiden ulkopuolelle jätetään maa-, metsä-, kala- ja porotalouteen liittyvä rakentaminen.

Valtioneuvoston käsityksen mukaan luonnonsuojelullisten rauhoitusehtojen ja metsänkäyttörajoitusten tulisi pääsääntöisesti ulottua noin 50 metrin päähän rannasta, elleivät erityiset luonnonsuojelulliset syyt muuta edellytä.

Alueet, joilla on rakennuksia, joille on myönnetty rakennuslupa tai joille on vahvistetussa kaavassa osoitettu rakennusoikeutta, on pääsääntöisesti jätetty tämän ohjelman ulkopuolelle. Rantojensuojeluohjelmaan kuuluvien niiden alueiden, joilla on rakennuslupa tai rakennusoikeutta vahvistetussa kaavassa eikä alueille ole syytä sallia rakentamista, omistajien edunmenetykset tulisi korvata välittömästi.

Rantojensuojeluohjelman alueilla sijaitsevien loma-asuntojen peruskorjaukset ja vähäiset laajennukset sekä loma-asunnon käyttöön liittyvä toiminta on tarkoitus olla mahdollista. Ennen periaatepäätöksen hyväksymistä myönnettyjen rakennuslupien mukaiselle rakentamiselle ei myöskään ole estettä.

Tapauksissa, joissa yksityisen tilan ranta-alue kokonaisuudessaan tai lähes kokonaisuudessaan sisältyy rantojensuojeluohjelman piiriin, tulisi tilan omistajalle edelleen sallia vapaa-ajan asuntojen rakentaminen suojelualueelle siten, että rakennuksen sijoittamisessa ja käytössä otetaan luonnonsuojelunäkökohdat huomioon.

Valtioneuvoston käsityksen mukaan alueiden perinteisiä käyttömuotoja, kuten luonnontuotteiden hyväksikäyttöä ja laidunnusta, ei tulisi rajoittaa, elleivät ne vaaranna alueen suojelutavoitetta. Jokamiehen oikeuteen perustuva luonnovirkistyskäyttö on edelleen mahdollista nykyisessä laajuudessa, mikäli tätä ei suojelumääräyksiin ole tarpeen rajoittaa. Myöskään kalastusta ja metsästystä ei olisi tarkoitus rajoittaa nykyisestä luonnonsuojelualueita perustettaessa, mikäli alueella olevan lajiston erityinen, erikseen todettava luonnonsuojelutarve ei edellytä rajoituksia.

Luonnonarvojen turvaamiseksi voidaan rantojensuojeluohjelman alueelle asettaa veneliikennelain ja maastoajoneuvolain mukaisia rajoituksia.

Metsien käsittely

Rantojensuojeluohjelmaan kuuluvia metsäisiä ranta-alueita voidaan käsitellä ja hyödyntää keskusmetsälautakuntien Tapio ja Skogskultur antamien ranta-alueita koskevien metsänhoitosuosittelujen (liite 2) mukaisesti.

Valtioneuvoston käsityksen mukaan näitä suosituksia pidemmälle meneviä metsän käsittelyn rajoituksia voidaan edellyttää ainoastaan uhanalaisten ja erittäin harvinaisten eläin- ja kasvilajien esiintymisalueilla. Tällaiset lajit ilmenevät uhanalaisten eläinten ja kasviensuojelutoimikunnan mietinnöstä (Komiteanmietintö 1985:43) ja valtioneuvoston päätöksestä erityisesti suojeltavista lajeista (519/1.6.1989).